تربیت جنسی در مدرسه

(راهنمایی برای مسئولان آموزشی، مدیران مدارس، معلمان و والدین دوره ابتدایی)

مؤلف:
سمانه قدیریان پور

انتشارات آوای نور
تهران- ۱۴۰۰

سرشناسه : قدیریان‌پور، سمانه، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور : تربیت جنسی در مدرسه (راهنمایی برای مسئولان آموزشی، مدیران مدارس، معلمان و والدین دوره ابتدایی)/سمانه قدیریان‌پور.
مشخصات نشر : تهران : آوای نور، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری : [۱۲۱]ص.: مصور(رنگی)،جدول.؛ ۵/۱۴×۵/۲۱س‌م.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۸۱۶-۹
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه:ص.[۱۱۳-۱۲۱].
موضوع : امور جنسی -- آموزش -- برنامه‌های درسی
موضوع : Sex instruction -- Curricula
موضوع : امور جنسی -- آموزش به کودکان
موضوع : Sex instruction for children
رده بندی کنگره : HQ۵۷/۳
رده بندی دیویی : ۶۱۳/۹
شماره : ۸۴۴۸۵۷۱

به نام خداوند جان و خرد

تربیت جنسی در مدرسه

(راهنمایی برای مدیران مدارس، معلمان و والدین دوره ابتدایی)

مؤلف: سمانه قدیریان پور

ناشر: آوای نور

چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹-۸۱۶-۳۰۹-۶۰۰-۹۷۸

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

همهٔ حقوق برای ناشر و مؤلف محفوظ است. **قیمت ۴۵۰۰۰ تومان**

زندگی بدون تو هیچ

خانه بی تو

تهی ست

صد صدا بی تو سکوت

هزار هزار رنگ بی رنگ

تقدیم به:

یگانه دخترم، پریای قصه‌ها

و

همه‌ی کودکان پاک سرزمینم ایران

فهرست مطالب

پیشگفتار ۸

فصل اول: چیستی

مقدمه ۱۲

بخش اول: مفهوم و ماهیت تربیت جنسی ۱۴

تفاوت آموزش جنسی با تربیت جنسی ۱۸

مراحل رشد جنسی کودکان ۲۰

هویت جنسیتی ۲۲

اختلال هویت جنسی ۲۴

تعریف و ماهیت بلوغ ۲۵

سلسله مراتب بلوغ در پسرها و دخترها ۲۷

بلوغ زودرس و تربیت جنسی ۳۱

بخش دوم: تربیت جنسی در برنامه‌های درسی و اسناد آموزشی ۳۴

تاریخچه تربیت جنسی مبتنی بر مدرسه ۳۶

برنامه درسی چیست؟ ۳۶

انواع برنامه درسی ۳۷

تربیت جنسی، برنامه درسی پوچ در نظام آموزشی ۳۸

مؤلفه‌های تربیت جنسی ۳۹

جایگاه و نقش تربیت جنسی در دوره ابتدایی چیست؟ ۴۴

تربیت جنسی در سند تحول آموزش‌وپرورش ۴۹

فصل دوم: چرایی

مقدمه ۵۴

اهمیت و ضرورت تربیت جنسی در دوره ابتدایی ۵۶

چرایی تربیت جنسی در دوره ابتدایی از نظر پژوهشگران ۵۸
عوامل مؤثر در تربیت جنسی کودکان ۶۱
نقش خانواده ۶۱
نقش مدرسه ۶۳
نقش معلم ۶۵
نقش همسالان ۶۶
نقش رسانه‌ها ۶۷
نقش محتواهای آموزشی ۶۸
آزار جنسی و سوءاستفاده از کودکان ۶۹
اهداف تربیت جنسی در دوره ابتدایی ۷۱

فصل سوم: چگونگی

مقدمه ۷۶
ساختار کلی تربیت جنسی کودکان در دوره ابتدایی ۷۸
آموزش‌های رسمی ۷۸
آموزش‌های غیر رسمی ۸۲
محتواهای آموزشی تربیت جنسی در دوره ابتدایی ۸۳
روش های تدریس تربیت جنسی در دوره ابتدایی ۸۶

فهرست منابع ۱۱۲

پیشگفتار

یکی از ویژگی‌های آدمی مراحل گوناگون رشدی است که در طول زندگی تجربه می‌کند. کودکان از زمانی که به دنیا می‌آیند تا زمانی که به درجاتی از کمال نائل می‌شوند، مراحلی متوالی و پیوسته‌ای را می‌گذرانند. این رشد به ظاهر دائمی و یکنواخت است اما در واقع کند و تند می‌شود و اگر از یکی از مراحل آن غفلت شود، فرصت از دست کودک رفته است و فعالیت‌های بعدی سودمند نخواهد بود. مانند تمامی مراحل رشد آدمی، رشد و تحول جنسی، از زمان تولد آغاز می‌شود. مراحل رشد جنسی کودکان معمولا بدین صورت است که تا پایان ۳ سالگی، نسبت به اعضای مختلف بدن خود کنجکاو می‌شوند و درصدد کشف آن‌ها برمی‌آیند (لمس قسمت های خصوصی خود در مکان‌های عمومی و خصوصی)، سعی می‌کنند سینه‌های مادر خود و یا دیگران را لمس کنند، پرسش‌هایی در مورد بدن خود ودیگران و عملکرد بدن می پرسند.کودکاندر دوره پیش‌از دبستان، احساس کنجکاوی دربارۀ تمام مسائلی که به جنسیت مربوط می‌شود (برای مثال، دختر و پسر چه تفاوتی باهم دارند؟.....چرا مردان حامله نمی‌شوند؟.....کودک چگونه به دنیا می‌آید؟) را دارند، حس کنجکاوی خود دربارۀ اندام‌های‌تناسلی کودکان دیگر را از طریق بازی‌هایی مثل دکتر بازی ارضا می‌کنند (دستیابی به هویت جنسی)، رفتارهای کلیشه‌ای زنانه و مردانه و تفاوت بین نقش های مادر و پدر در خانه را، درک می‌کنند. از ۷ سالگی تا پایان ۱۲ سالگی (دوره ابتدایی)، تلاش می‌کنند افراد لخت و بدون لباس را ببینند، نمی‌خواهند در مقابل دیگران بدون لباس ظاهر

شوند و در مورد مطرح کردن مسائل جنسی با بزرگسالان بی‌میل هستند، محتواهای جنسی را در رسانه‌ها می‌بینند و می‌شنوند.

تربیت جنسی کودکان در دنیای امروزی، مسئله پر اهمیتی است و نیاز آن بیش از پیش احساس می‌شود؛ زیرا با تغییر و رشد علم، صنعت و فناوری‌های نوین، کودکان به سرعت به دنیای بزرگسالی قدم می‌گذارند. سن بلوغ در کودکان با ورود به دنیای فناوری‌های اطلاعاتی، اینترنت، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی کاهش پیدا کرده است به طوری که در مدارس ابتدایی(دخترانه و پسرانه) شاهد بلوغ زودرس دانش‌آموزان هستیم. افروز(۱۳۹۵)، معتقد است که : «تغییر روش در مصرف تغذیه‌ها و رسیدن انرژی بیشتر به بچه ها که ناشی از مصرف فست فودها و شیرینی‌ها است، گسترش استفاده از ابزارها و فناوریهای ارتباطی و نیز استفاده از محصولات بهداشتی که مواد شیمیایی دارند موجب بلوغ زودس کودکان شده است. بچه های دبستانی خیلی زود بالغ و نوجوان می شوند و دیگر کودک نیستند و این اتفاق بیشتر در پایه های پنجم و ششم دبستان رخ می دهد و گاه حتی به پایه های سوم و چهارم ابتدایی هم سرایت کرده است. با توجه به کاهش سن بلوغ که سه تا چهار سال پایین آمده باید روابط بین کودکان و نوجوانانی که در این سن و سال قرار دارند بیشتر کنترل شود». متاسفانه تابوهای فرهنگی و سیاسی در کشور باعث شده است که به حوزه تربیت جنسی توجه کمتری شود اما با توجه به آگاهی کودکان و شرایط محیطی امروز جامعه، لازم است مدرسه، خانواده و جامعه زمینه و فرصت مناسبی را برای مواجه با این مسئله فراهم کنند. مدرسه و خانواده، می‌توانند از طریق تربیت جنسی و آگاهی بخشی به کودکان، ازخطراتی که آنها را تهدید می‌کند، مراقبت

کرده و درنتیجه در جامعه کمتر شاهد سوءاستفاده جنسی از کودکان خواهیم بود. همانطور که در سالهای گذشته (۱۳۹۷-۱۳۹۵) شاهد سوءاستفاده جنسی بسیاری از کودکان دبستانی(آتنا ۷ ساله[۱]، ابوالفضل ۱۱ ساله[۲]، ستایش ۶ ساله[۳]و.....) به دلیل ناآگاهی آنها و خانوادههایشان بودهایم.

یکی از کارکردهای نظام آموزش و پرورش، رشد کیفیت شخصیت کودکان، نوجوانان و جوانان است؛ به عبارت دیگر نظام آموزش و پرورش هر کشوری مهمترین و موثرترین نظام پرورش و رشد شخصیت کودکان، نوجوانان و جوانان است. ضرورت توجه به رشد شخصیت آدمی و اهمیت پرورش جسمی وسلامت تن و پرورش قوای ذهنی و پرورش عواطف و ذوق هنری و رشد اخلاقی و تربیت دینی دانشآموزان موجب شده است که این امر مهم به عنوان یکی از کارکردهای اساسی نظام آموزش و پرورش به حساب آید و تربیت همه جانبه فرد از هدفهای عمده محسوب میشود. همچنین مهمترین دوره تحصیلی در تمام نظامهای آموزش و پرورش جهان، دورۀ ابتدایی است؛ زیرا شکل گیری شخصیت و رشد همه جانبه فرد در این دوره، بیشتر انجام میگیرد. نقش برنامههای درسی مدارس در مدیریت رفتارهای جنسی دانشآموزان و ارائه آموزشهای مناسب در این زمینه مورد توجه اکثر نظامهای آموزشی بوده است .

با توجه به خلاء آموزشی در زمینه تربیت جنسی در مدارس ایران و به ویژه در مقطع حساس ابتدایی، مؤلف در این کتاب سعی نموده است

---

[۱]- روزنامه اعتماد ۱۳۹۶/۴/۲۲ ص۱۴.

[۲]- همشهری آنلاین ۱۳۹۶/۶/۲۴.

[۳]- www.asriran.com ۱۳۹۵/۱/۲۸.

تربیت جنسی در دوره ابتدایی و لزوم پرداختن به این مهم را مورد توجه قرار دهد و چارچوبی برای آموزش آن در مدارس ارائه کند. بدین منظور، محتوای کتاب حاضر به سه قسمت اصلی تقسیم شده است: اولین قسمت به چیستی تربیت جنسی کودکان می‌پردازد؛ قسمت دوم، چرایی و ضرورت پرداختن به تربیت جنسی در مدرسه را مورد توجه قرار می‌دهد؛ قسمت سوم، چگونگی و طراحی برنامه‌های درسی در مدرسه را معرفی می‌نماید.

این کتاب برای راهنمایی و آگاهی بخشی دست‌اندرکاران و مسئولان آموزش و پرورش، معلمان و مربیان و والدین در نظر گرفته شده است. بدون تردید کتاب پیش رو بدون ایراد و نقص نیست، بنابراین امید است که خوانندگان و صاحبنظران گرامی، با ارائه پیشنهادها و اظهار نظرهای خود، مؤلف را در جهت اصلاح و بهبود اثر حاضر یاری نمایند.

در پایان بسی شایسته است از همسر عزیزم، او که سایبان عشق و آرامش در زندگی و دوران تحصیلی من بوده، تقدیر و تشکر نمایم. همچنین از عوامل انتشارات آوای نور که زمینه ارتقاء دانش عمومی را فراهم نمودند ، صمیمانه سپاسگزارم.

سمانه قدیریان پور

تیرماه ۱۴۰۰